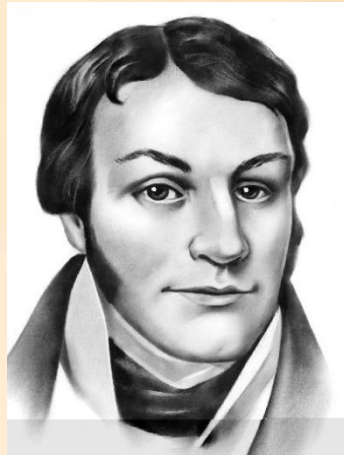

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ**

**Український мовно-літературний факультет
імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка**

**Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК**

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 245-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ ФЕДОРОВИЧА КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

(22 листопада 2023 року)

Харків – 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ**

**Український мовно-літературний факультет
імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка**

**Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК

**МАТЕРІАЛИ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРИСВЯЧЕНОЇ 245-РІЧЧЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ГРИГОРІЯ ФЕДОРОВИЧА КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА**

(22 листопада 2023 року)

Харків – 2023

УДК 81+82
ББК 81+84

Редакційна колегія:

Голобородько К.Ю., Радчук О.В., Скоробогатова О.О.,
Степанченко І.І. / за загальною редакцією Козлової А.Г.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
Протокол № 11 від 15 листопада 2023 р.

Актуальні проблеми філологічних наук: матеріали студентської наукової інтернет-конференції, присвяченої 245-річчю з дня народження Григорія Федоровича Квітки-Основ'яненка (22 листопада 2023р., м. Харків) / за заг. ред. канд. філол. наук, доц. А.Г. Козлової. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 108 с.

У збірнику подано матеріали тез виступів студентів філологічних спеціальностей ХНПУ імені Г.С. Сковороди, інших вишів України, а також учнів закладів загальної середньої освіти. У матеріалах висвітлені актуальні проблеми сучасного літературознавства та мовознавства й методики навчання філологічних дисциплін.

Для викладачів, аспірантів, студентів гуманітарних спеціальностей закладів вищої освіти та вчителів закладів загальної середньої освіти.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2023

<i>Дячок Анастасія</i> Людина і природа в поетичній збірці «Кримські сонети» Адама Міцкевича.....	56
<i>Кисельова Ольга</i> Дослідження художніх концептів у площині лінгвокультурології та літературознавства.....	61
<i>Лойченко Ольга</i> Особливості образотворення в романі Анни Тодд «ПІСЛЯ».....	64
<i>Маркелова Аліна</i> До питання прояву інтертекстуальності в українських текстах доби постмодерну	66
<i>Перепелиця М.В.</i> Чи впливає статус на добropорядність людини? (На матеріалі новели Гі де Мопассана «Пампушка»)	69
<i>Скобіна Софія</i> Образ воїна-захисника та ворога-окупанта в сучасній українській поезії про російсько-українську війну.....	70
<i>Слаба Дар'я</i> Провідні мотиви книжки Сергія Жадана «Господь симпатизує аутсайдерам».....	73
<i>Степнова Валерія</i> Числова символіка «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі	74
<i>Столярчук Ганна</i> Переклади творів П. Бомарше як літературно-культурна спадщина.....	76
<i>Устінов Владислав</i> Особливості висвітлення образу переселенця в сучасній українській поезії.....	79

3. Der tolle Tag oder Figaros Hochzeit. Aus dem Französischen von Gerda Scheffel. URL: https://www.theatertexte.de/nav/2/2/3/werk?verlag_id=verlag_der_autoren&wid=41&ebex3=3

4. Gerda Scheffel. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Gerda_Scheffel

5. The Marriage of Figaro (play). URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Marriage_of_Figaro_\(play\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Marriage_of_Figaro_(play))

УДК 821.161.2-1

В.Є. Устінов
Запоріжжя, ТДАУ імені Дмитра Моторного
Наук. кер.: к. філол. н., доц. А.В. Землянська

ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ОБРАЗУ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

Сучасна українська поезія існує переважно в інтернеті, що дає можливість авторам текстів швидко записати свою реакцію на події реальності, часто не маючи напохваті листка паперу й ручки, а також охопити одночасно досить значну аудиторію читачів. Це свого роду уявний діалог з Іншим, тим, хто розуміє й відчуває те саме, тим, кого митці хочуть підтримати та від чийого імені виступають: *«Поетам треба проговорити недомовлені голоси»* (П. Коробчук, цитовано з телеграм-каналу. – В.У.).

На сьогодні незначна увага в критиці та літературознавстві приділена темі біженства, депортації та образам переселенців у художніх текстах. Переважно це були рецензії з нагоди виходу друком творів подібного спрямування, особливо написаних після окупації українських територій у 2014 р., або тематичні огляди літератури в діахронічному зрізі, що розкривали життєвий та художній досвід митців різних поколінь. Актуалізація цієї теми у зв'язку з новим рівнем війни та зростанням кількості осіб, які вимушено мігрували всередині країни та за її межі, особливості усвідомлення цього феномена та його висвітлення в мистецтві слова визначають і напрямок нашого дослідження.

У своїх попередніх працях ми вже розглядали різні аспекти сучасної української поезії: колористику, містичний дискурс віршів

тощо. Мета цієї студії – визначити основні вектори висвітлення образу переселенця в поетичних текстах вітчизняних митців слова.

У своїй статті, присвяченій темі еміграції в художніх текстах і документалістиці А. Мельничука, Ю. Шевельова (Шереха) та ін., І. Котик порівнює біженство із пригодою. При цьому він уточнює, що означений образ вбирає в себе всі етапи життя мігрантів, починаючи від власне процесу втечі від небезпеки й виживання, налагодження побуту, адаптації на новому місці до переосмислення себе та свого минулого, віднайдення власної ідентичності в чужому культурному просторі [3].

У сучасній українській поезії майже випущено перший етап – досвід утечі й порятунку. У більшості художніх текстів можна побачити ліричного героя/героїню після певного часу перебування в «чужому», незвичному просторі з іншим менталітетом, укладом життя, незнайомими людьми (чи то інший регіон України, чи інша країна). Тут образ переселенця набуває характеристик безґрунтянства, самотності, змертвілості, порожнечі. Ліричні герої творів відчувають себе такими ж зруйнованими та спустошеними, як і їхні розбомблені будинки, сумними й холодними всередині, як їх полишені квартири й хати. Особливо це помітно в так званій «жіночій» поезії («“Хочу додому!” – казала вона...» Н. Сиротич, «Я хочу додому. У рідну оселю...» І. Ліннік, «– Дівчатка, учіться триматися за порожнечу...» М. Пономарчук, «Чи прижитись в отім краю...» О. Литвин тощо). Таким чином, втрата дому для персонажів-переселенців рівноцінна до втрати свого Я і характеризується дезорієнтацією в часі й просторі: «*Боже, наскільки дорого / Мати себе на карті!*» («Дим укриває місто, в диму розбіжимося...» Т. Корнути) [5].

Ми можемо бачити ознаки традиційного висвітлення феномена безґрунтянства в українській літературі, пов'язане з відчуттям абсурдності буття, втратою комунікації, екзистенційними пошуками свого Я, неможливістю самоідентифікації і, як наслідок, – створення ілюзії щасливого існування в численних масках, на чому наголошує О. Сінченко [6, с. 159]. Ліричні герої сучасної поезії намагаються подолати цю екзистенційну кризу шляхом збереження пам'яті про колишнє існування: вони повторюють імена близьких людей, яких втратили, відтворюють за допомогою уяви епізоди звичного плину життя, ніби фотографуючи улюблені місця, щасливі моменти тощо. Тепер ці спогади викликають у персонажів нестерпний біль, але

дозволяють їм відчувати себе «живими», нехай навіть це оманливе відчуття («Пливуть хати» О. Пшеничної; «Бачиш жінку з простягнутою назад рукою?», «Жінка розгублена біля чужого моря...» В. Амеліної та ін.).

У цьому прагненні зберегти уламки минулого ліричні герої творів стають справжніми колекціонерами. Інколи цей феномен колекціонування спогадів і вражень є засобом «втривалення» (термін М. Кіяновської. – В.У.) пам'яті про самих себе справжніх (див.: [2, с. 82]). Залишаючи свої доми, люди беруть із собою переважно символічні речі, які пов'язують із минулим, ще більше деталей закарбовують у своїй свідомості. Досить чітко цей процес змалював у своєму вірші ще 2014 р. С. Жадан: *«Візьми лише найважливіше. Візьми листи. / Візьми лише те, що зможеш сама нести. / Візьми рушники та ікони, візьми срібні ножі, / візьми дерев'яні розп'яття, золочені муляжі. / Візьми хліб і городину, потім іди. / Ми ніколи більше не повернемося сюди»* [1]. Відчуття невідомості, яке охоплює персонажів, свідоме чи несвідоме розуміння, що може не бути зворотного шляху, надають таким творам щемливого, часто песимістичного, звучання.

Однак у низці творів про міграцію можна виділити й інші, оптимістичні настрої. Переселенці як ліричні персонажі тут характеризуються незламністю духу, впертою вірою і сподіванням на повернення у свій дім, нехай навіть напівзруйнований від обстрілів та пожежі. Це умовний оптимізм, радше пов'язаний із прагненням відчутти себе «на своїй землі», що надасть сили жити й розвиватись далі, зібравши до купи уламки колишнього життя. Зокрема, К. Балашова уявляє собі цю картину зустрічі квартири та її господарів таким чином: *«кімнати обійняли собою наші речі й риси. / і ми посадили наші змертвілі тіла за теплий обідній стіл...»* («повернення») [4]. А Т. Корнута в одному із віршів чітко окреслила стан людини, що повернулась до своєї домівки: *«Приблизно так відчувається риба в воді...»* [5].

Отже, сучасна українська поезія розкриває образ переселенця в кількох аспектах. З одного боку, це людина, яка втратила своє коріння, відчуває безґрунтянство, самотність у чужому просторі, проблеми самоідентифікації, намагається утриматись за спогади та символічні об'єкти, які винесла із собою з полишеного дому. З іншого боку – це образ людини, яка прагне повернення й сподівається на відбудову свого колишнього життя. Подальші дослідження цієї

теми можуть проводитись, зокрема, у руслі психології літератури з метою визначення шляхів психологічної підтримки мігрантів, а також дозволять історикам літератури визначити ті аспекти соціальної дійсності, які наразі живлять мистецтво слова, визначають напрямки його розвитку в період російсько-української війни.

Література

1. Вірш дня. Сергій Жадан. URL: <https://starylev.com.ua/blogs/virsh-dnya-sergiy-zhadan-0>.
2. Землянська А.В., Копейцева Л.П. Феномен чужої / своєї пам'яті у поетичній збірці Маріанни Кіяновської «Бабин Яр. Голосами». *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique: collection de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ» avec des matériaux de la I conférence scientifique et pratique internationale (Vol. 4), Paris, 5 février 2021. Vinnytsia-Paris: Plateforme scientifique européenne & La Fedeltà, 2021. P. 81–83.*
3. Котик І. Література ціною дому: чотири книжки на тему біженства та депортації. URL: <https://chytomo.com/literatura-tsinoiu-domu-chotyry-knyzhky-na-temu-bizhenstva-ta-deportatsii/>.
4. Молода українська поезія – які імена треба знати. URL: <https://chytomo.com/moloda-ukrainska-poeziia-iaki-imena-treba-znaty/>.
5. Ніколайчук Ю. Війна. Любов. Надія: сучасна українська поезія. Тоня Корнута. *Elle*. URL: https://elle.ua/stil-zhizni/blog_stil_zhizni/viyna-lyubov-nadiya-suchasna-ukrainska-poeziya-tonya-kornuta/.
6. Сінченко О.Д. «Безгрунтянство» як екзистенціальна проблема в повісті «Без ґрунту» В. Домонтовича й «Еней та життя інших» Юрія Косача. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Сер.: Філологічні науки. 2015. Вип. 6. С. 159–167.